

карантинних обмежень, зумовлених протидією масовому поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19. В рецензії на навчальну програму заступник директора з навчально-методичної роботи Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Л. В. Сусахіна наголосила, що навчальний матеріал спирається на численні мультимедійні ресурси, які знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет; це оптимізує організацію дистанційного навчання за програмою у разі потреби. Навчальну програму «Кроки до стійкого розвитку» затверджено наказом Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації від 31.07.2020 № 221.

На жаль, через певний час Інтернет-підтримку низки ресурсів, покладених у її основу, було припинено. Проте їхня наявність на CD- та DVD-дисках, USB-флеш-накопичувачах усе одно позитивно позначилася на навчанні за цією програмою онлайн спершу під час карантину, а потім і в умовах воєнного стану, запровадженого у зв'язку з військовою агресією російської федерації. Зокрема, у 2023–2024 навчальному році за програмою «Кроки до сталого розвитку» успішно працював гурток Комунального закладу «Полтавський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді Полтавської обласної ради».

Таким чином, наш досвід 2014 – 2024 рр. засвідчив продуктивність використання міжнародних напрацювань у царині освіти для сталого розвитку для підготовки навчальних програм для вітчизняних закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного та туристсько-краєзнавчого профілів.

Література:

1. Інформація про стан національно-патріотичного виховання дітей та молоді та розвитку туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільної освіти в 2023 році. URL: <https://patriotua.org/pro-nas/plany-ta-zvity/>
2. Копилець Є., Пустовіт Н. Навчальна програма з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку «Людина і довкілля». *Позашкілля*. 2015. № 7. С. 37–49.
3. Копилець Є. В., Пустовіт Н. А. Навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Кроки до стійкого розвитку». Полтава, 2020. 28 с. URL: <https://www.poltavatourcenter.pl.ua/images/documents/metod/programy/kroky-kopylets-2020.pdf>
4. Копилець Є. В. Реалізація потенціалу навчально-методичного комплексу «Зелений пакет» у позашкільній освіті. *Освіта для збалансованого розвитку: перспективи в Україні* : матеріали II Всеукраїнського форуму «Освіта для збалансованого розвитку» (Київ, 13–14 квітня 2016 р.). Київ : Центр екологічної освіти та інформації, 2016. С. 106–108.
5. Пустовіт Н. «Зелений пакет» для позашкілля. *Позашкілля*. 2015. № 7. С. 36.
6. Пустовіт Н. А., Пруцакова О. Л. Навчально-методичний комплект «Зелений пакет» для 8 (9) класів загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : ВАІТЕ, 2012. 112 с.
7. Пустовіт Н. А. Перспективи використання навчально-методичного комплексу «Зелений пакет» у позашкільних навчальних закладах. *«Полтавщина – земля моя свята»*. Збірник кращих наукових статей V обласної науково-практичної краєзнавчої конференції учнівської молоді. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2014. С. 43–49.

ПРОФІЛАКТИКА КІБЕРБУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Мірошніченко Т.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
miron15031982@gmail.com

Актуальність проблеми профілактики проявів кібербулінгу в освітньому середовищі тісно пов'язана з активізації віртуальної взаємодії учасників освітнього

процесу, зокрема під час дистанційного навчання, онлайн спілкування в менеджерах, соціальних мережах. Сьогодні віртуальне інтернет-середовище створює значні можливості для поширення нового виду насильства – кібербулінгу. Оскільки діти є активними користувачами інтернет-мережі, то саме вони найчастіше піддаються деструктивному впливу означеного явища. Цьому сприяють неконтрольоване використання контенту і відсутність або слабка сформованість критичного мислення. Як свідчать статистичні дані, 24% українських школярів вважають себе жертвами булінгу, 67% - стикалися з кібербулінгом за останні 2-3 місяці, 40% жертв ні з ким не діляться проблемою, навіть з батьками, 44% - спостерігачів ігнорували булінг, тому що боялися за себе [1].

Небезпека такого виду насильства полягає у тому, що воно відбувається як у віртуальному світі, так і може включати в себе деякі види фізичних знущань, наприклад, бійки і цькування з метою подальшого поширення відео і фото в мережі Інтернет. Таке поєднання фізичного і психологічного насильства шкодить здоров'ю і, навіть, несе загрозу для життя дитини [2, с. 170].

Мета статті – висвітлити ознаки та профілактичні заходи кібербулінгу в освітньому середовищі початкової школи.

Методика й організація дослідження. Для досягнення поставленої мети нами було використано такі методи науково-педагогічного дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури, порівняння, систематизація, узагальнення теоретичного матеріалу з проблеми профілактики кібербулінгу в освітньому середовищі.

Результати дослідження. У науковій літературі кібербулінг трактується як «новітня форма агресії, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням сучасних електронних технологій: Інтернету (електронної пошти, форумів, чатів, ICQ) та інших засобів електронної техніки – мобільних телефонів чи ін. Гаджетів» [3]. Розуміння вчителем початкових класів сутності й ознак кібербулінгу дозволить своєчасно виявляти, реагувати на прояви даного деструктивного явища, а також здійснювати профілактичні заходи його запобігання. Нами визначено такі ознаки кібербулінгу:

- ◆ систематичність (повторюваність) дій, спрямованих на приниження й нанесення шкоди (як психологічної, так і фізичної) особистості;
- ◆ наявність тріади: «кривдник (булер) – потерпілий (жертва булінгу), – спостерігачі (за наявності);
- ◆ дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Серед ефективних форм й методів роботи вчителя початкових класів з профілактики проявів кібербулінгу в учнівському колективі найефективнішими, на наш погляд, є:

- виховні бесіди на теми «Правила віртуального спілкування», «Безпека в Інтернеті», «Комп'ютерна залежність – це небезпечно», «Кібер-хуліганство», «Як захистити себе в Інтернеті?» тощо;
- навчальні тренінги;
- інтерактивні вправи («Анонім», «Займи позицію», «Бабусині казки», «Правила розумного користувача Інтернету»);
- казкотерапія, арт-терапія, фототерапія (створення фотоколажу на тему «Ми з Інтернетом – друзі»);
- година спілкування «Інтернет очима дітей», «Стоп булінг!», «Мережа як стиль життя», «Це – моя територія!», «Що то значить – справжній друг?»;
- перегляд й аналіз мультфільмів «Мобільні – це класно»; «Історія двох пар», «Ти також заблукав у цьому світі, як і я?», «Залежність від соціальних медіа».

Проведення вище означених заходів сприятимуть розвитку в учнів цифрової компетентності, емпатії, духовно-моральних цінностей, емоційного інтелекту, а також забезпечать створення психологічно комфортного середовища суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу.

Висновки. Кібербулінг є складним і багатокомпонентним психологічним феноменом, що здійснює деструктивний вплив на психоемоційне здоров'я молодших школярів. Тому превентивна робота в даному аспекті має складатися з психологічної просвіти всіх учасників освітнього процесу. Важливим елементом профілактики кібербулінгу є створення емоційно сприятливого клімату в освітньому середовищі та найближчому оточенні дитини.

Література:

1. Булінг [Електронний ресурс]. Режим доступу : stopbullying.com.ua
2. Гой В. Що таке кібербулінг та як з ним боротися. Матеріали Міжнародної студентської науково - технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання». К., 2018. С. 170-171.
3. Кочан І. Слова з компонентом кібер- у сучасній українській мові. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. 2016. Вип. 63. С. 279. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2016_63_32.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ З РІЗНИМ ТИПОМ СПРЯМОВАНОСТІ

Чинчик К.Г.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
katerinka1929@gmail.com*

Актуальність теми дослідження. Сучасна дійсність, диктуючи свої умови, висуває суспільству дедалі нові вимоги. Для керівництва та управління необхідні неабиякі особистості з яскраво вираженими організаторськими навичками, внутрішнім прагненням до соціальної активності, здатністю до тривалої емоційної, вольової, інтелектуальної та фізичної напруженої роботи задля досягнення своїх цілей, здатні пропонувати нестандартні ідеї та вести оточуючих за собою. У момент соціально-політичної та економічної кризи одним із завдань вищої освіти є формування конкурентоспроможної особистості, готової брати на себе роль лідера; підготовка до життя; виховання прагнення до інтелектуального та творчого саморозвитку, самовизначення та самоактуалізації.

Мета – теоретично вивчити та емпірично дослідити психологічні особливості лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості. Відповідно до мети нами визначено ряд дослідницьких завдань:

- 1) проаналізувати особливості лідерських якостей особистості, їх ролі в професійному становленні майбутнього педагога, чинників та закономірностей формування лідерських якостей майбутніх педагогів;
- 2) описати методичні основи та психодіагностичні методики дослідження психологічних особливостей лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості;
- 3) проаналізувати результати емпіричного дослідження психологічних особливостей лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості.

Об'єкт дослідження – особливості лідерських якостей особистості. Предмет дослідження – психологічні особливості лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості. Гіпотеза дослідження – тип спрямованості майбутніх педагогів визначає розвиток їх лідерських якостей. Зокрема, студенти зі